

आदर्शगाव योजनेतर्गत आर्थिक
मापदंडास व बाब निहाय निधीचे प्रमाण
यात सुधारणा करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
मृद व जलसंधारण विभाग
शासन निर्णय क्र.आगायो-२०२३/प्र.क्र.११/जल-९
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२
दिनांक:-०८ ऑक्टोबर, २०२५

वाचा - शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्र.आगास-२०१३/प्र.क्र.१६२/जल-८,
दिनांक -१० मार्च, २०१५.

प्रस्तावना:-

आदर्शगाव योजना ही लोकसहभागातून ग्राम विकास या संकल्पनेवर आधारित आहे. गावांच्या सर्वांगीण विकासाच्या दृष्टीने शासनाच्या विविध योजना या गावांमध्ये राबविण्यात येतात. यामध्ये प्रामुख्याने शासनाच्या १२ निरनिराळ्या विभागांच्या एकूण ५९ योजनांचा समावेश आहे. त्यापैकी पाणलोट क्षेत्र विकासाचे काम हे गाभा क्षेत्र म्हणून आणि इतर विभागाचे काम हे बिगर गाभा क्षेत्र म्हणून वर्गीकरण करण्यात आलेले आहे. तसेच या योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी आणि सनियंत्रणासाठी राज्यस्तरीय कार्यकारी समिती संदर्भाधीन शासन निर्णयानुसार गठीत करण्यात आलेली आहे.

केंद्र शासनाने पाणलोट क्षेत्र विकासासाठी २०२१ मध्ये PMKSY (पाणलोट विकास घटक २.०) या योजनेच्या नवीन मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केल्या असून प्रति हेक्टरी आर्थिक मापदंड निश्चित केले आहेत. सदर मापदंड आदर्शगाव योजनेतील समाविष्ट गावांना लागू करण्याबाबत कार्यकारी समितीच्या दि.११.४.२०२३ रोजीच्या झालेल्या बैठकीत सहमती दिली असून संदर्भ क्र.१ मध्ये नमूद मार्गदर्शक सूचना सुधारित करणेबाबत शासनास विनंती केली आहे. दरम्यानच्या काळात जनरेशन वॉटरशेड डेव्हलपमेंट प्रोजेक्ट (WDC-PMKSY २.०) या केंद्र शासनाच्या योजनांतील सुधारित प्रति हेक्टरी आर्थिक मापदंड हे मृद व जलसंधारण विभाग शा.नि.दि.१२ सप्टेंबर २०२३ अन्वये पाणलोट विकासाच्या सर्व राज्य योजनांना लागू करण्यात आले आहेत. सदर प्रतिहेक्टरी आर्थिक मापदंडास अनुसरून बाबनिहाय निधीचे प्रमाण आदर्शगाव योजनेस लागू करण्याची बाब शासन विचाराधीन होती

शासन निर्णय:-

आदर्शगाव योजनेच्या मार्गदर्शक सूचना बाबतचा शासन निर्णय दिनांक.१० मार्च, २०१५ मधील खालील तक्त्यातील स्तंभ क्र.२ मध्ये नमूद परिच्छेद यांमध्ये स्तंभ क्र.३ प्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहे.

अ.क्र. (१)	दिनांक १०.०३.२०१५ रोजीच्या शासन निर्णयातील तरतुद (२)	या शासन निर्णयानव्ने सुधारित तरतुद (३)																																							
१	परि.(७) यामुळे गावाचा सामायिक विकासाचा आराखडा हा दोन भागात विभागला जाणार आहे. गाभा आणि बिगर गाभा. गाभा क्षेत्रात पाणलोट विकास कामांचा आणि बिगर गाभा क्षेत्रात पाणलोट विकास शिवाय गाव विकास (मूलभूत विकास) कामांचा अंतर्भाव आहे. गाभा कामांसाठी रु.१२०००/- मापदंडाच्या २५ टक्के निधीस शासन मंजूरी देण्यात येत आहे.	परि.(७) अ.गावाचा सामायिक विकासाचा आराखडा हा गाभा व बिगर गाभा या दोन भागात विभागला जाणार आहे. ब.गाभा कामांसाठी मैदानी प्रदेशासाठी रु.२२०००/- प्रतिहेक्टर आणि डोंगराळ प्रदेश व जनजाती विभागासाठी रु.२८०००/-प्रती हेक्टर मापदंडास शासन मंजूरी देण्यात येत आहे. क. बिगर गाभा कामास, गाभा कामाच्या मापदंडाच्या २५ टक्के निधीस शासन मंजूरी देण्यात येत आहे. ड. यानुसार गाभा पाणलोट विकास कामाच्या आराखड्यातील नमूद विविध बाबींवर येणाऱ्या खर्चाचे मुल्य सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट“अ” प्रमाणे निश्चित करावे.																																							
२	<p>(१३) बाब निहाय निधीचे प्रमाण</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ.क्र.</th><th>बाब</th><th>निधीचे प्रमाण</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>अ)</td><td>गाभा कामाचा (पाणलोट विकास व तत्सम कामे) आराखडा</td><td></td></tr> <tr> <td>१</td><td>पाणलोट विकास कामे</td><td>५६</td></tr> <tr> <td>२</td><td>प्रेरक प्रवेश उपक्रम</td><td>०४</td></tr> <tr> <td>३</td><td>क्षमता बांधणी व प्रशिक्षण</td><td>०५</td></tr> <tr> <td>४</td><td>सविस्तर प्रकल्प आराखडा तयार करणे</td><td>०१</td></tr> <tr> <td>५</td><td>मत्ता नसणाऱ्या व्यक्तीकरीता उपजिविका कार्यक्रम</td><td>०९</td></tr> <tr> <td>६</td><td>समावेशन टप्पा</td><td>०३</td></tr> <tr> <td>७</td><td>उत्पादन व सुक्ष्म उद्योग</td><td>१०</td></tr> <tr> <td>८</td><td>सनियंत्रण</td><td>०१</td></tr> <tr> <td>९</td><td>मुल्यमापन</td><td>०१</td></tr> <tr> <td>१०</td><td>प्रशासकीय खर्च</td><td>१०</td></tr> <tr> <td>गाभा कामे</td><td>एकुण</td><td>१००</td></tr> </tbody> </table>	अ.क्र.	बाब	निधीचे प्रमाण	अ)	गाभा कामाचा (पाणलोट विकास व तत्सम कामे) आराखडा		१	पाणलोट विकास कामे	५६	२	प्रेरक प्रवेश उपक्रम	०४	३	क्षमता बांधणी व प्रशिक्षण	०५	४	सविस्तर प्रकल्प आराखडा तयार करणे	०१	५	मत्ता नसणाऱ्या व्यक्तीकरीता उपजिविका कार्यक्रम	०९	६	समावेशन टप्पा	०३	७	उत्पादन व सुक्ष्म उद्योग	१०	८	सनियंत्रण	०१	९	मुल्यमापन	०१	१०	प्रशासकीय खर्च	१०	गाभा कामे	एकुण	१००	सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट “अ” नुसार बाब निहाय निधीचे प्रमाण विचारात घ्यावे.
अ.क्र.	बाब	निधीचे प्रमाण																																							
अ)	गाभा कामाचा (पाणलोट विकास व तत्सम कामे) आराखडा																																								
१	पाणलोट विकास कामे	५६																																							
२	प्रेरक प्रवेश उपक्रम	०४																																							
३	क्षमता बांधणी व प्रशिक्षण	०५																																							
४	सविस्तर प्रकल्प आराखडा तयार करणे	०१																																							
५	मत्ता नसणाऱ्या व्यक्तीकरीता उपजिविका कार्यक्रम	०९																																							
६	समावेशन टप्पा	०३																																							
७	उत्पादन व सुक्ष्म उद्योग	१०																																							
८	सनियंत्रण	०१																																							
९	मुल्यमापन	०१																																							
१०	प्रशासकीय खर्च	१०																																							
गाभा कामे	एकुण	१००																																							

२. उपरोक्त तक्त्यातील स्तंभ क्र.३ मध्ये नमूद सुधारीत तरतुदी व्यतिरिक्त, शासन निर्णय दि.१० मार्च, २०१५ मधील आदर्शगाव योजनेच्या इतर तरतुदी यथास्थिति लागू राहतील.

३. सदर शासन निर्णयातील सुधारित प्रतिहेक्टरी आर्थिक निकष व बाब निहाय निधीचे प्रमाण हा शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकानंतर नव्याने प्रशासकीय मान्यता देण्यात येणाऱ्या कामासाठीच लागू राहतील. ज्या कामांना पूर्वी प्रशासकीय मान्यता दिली आहे अशा कामांना सुधारित तरतुदी लागू राहणार नाहीत.

४. प्रस्तुत शासन निर्णय हा नियोजन विभाग, अनौपचारिक संदर्भ क्र.२११/का.१४३४/ दि.०२/०८/२०२४ व वित्त विभाग, अनौपचारिक संदर्भ क्र.५२६/२०२४/ व्यय-१५ दि. ३०/०९/२०२४, अन्वये प्राप्त सहमतीस अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५१००८१७३६१३३४२६ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(देवेंद्र भामरे)

अवर सचिव महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव,
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव,
३. सर्व मा.उपमुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय , मुंबई,
४. मा.मंत्री(मृद व जलसंधारण) यांचे खाजगी सचिव,
५. सर्व मा.मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
६. सर्व सन्माननिय विधानसभा/विधानपरीषद सदस्य, विधान भवन, मुंबई
७. मा.मुख्य सचिव यांचे सहसचिव, मंत्रालय, मुंबई,
८. सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,
९. सर्व विभागीय आयुक्त,
- १०.आयुक्त कृषी, महाराष्ट्र राज्य,पुणे
- ११.कार्याध्यक्ष,आदर्शगाव संकल्प व प्रकल्प समिती,पुणे
- १२.संचालक,मृद व जलसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन,पुणे
- १३.कृषि उपसंचालक,आदर्शगाव संकल्प व प्रकल्प समिती, कृषि भवन,पुणे
- १४.अपर आयुक्त, मृद व जलसंधारण विभाग, प्रादेशिक क्षेत्र, पुणे/नागपूर
- १५.प्रधान मुख्य वनसंरक्षक व महासंचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
- १६.संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे,
- १७.संचालक, महाराष्ट्र सुदूर संवेदन केंद्र, नागपूर,
- १८.सर्व जिल्हाधिकारी,
- १९.सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी/अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारीजिल्हा परिषद,/सर्व प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा,

- २०.सर्व उपायुक्त विकास, विभागीय आयुक्त कार्यालय,
- २१.सर्व विभागीय आयुक्त,
- २२.सर्व अधिक्षक अभियंता, लघु सिंचन (जलसंधारण), मंडळ २१, संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनलय, मुंबई
- २३.महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनलय, मुंबई २३, सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, कृषी विभाग,
- २४.सर्व मुख्य वनसंरक्षक / सर्व उप वनसंरक्षक
- २५.महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ लेखा परिक्षा/ लेखा व अनुज्ञेयता मुंबई/ नागपूर
२६. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
२७. सर्व मंत्रालयीन विभाग,
- २८.सर्व सहसचिव/उपसचिव/अवर सचिव/कार्यासन अधिकारी, मृद व जलसंधारण विभाग (खुद्द),
- २९.नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ३०.वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ३१.कक्ष अधिकारी/जल-११, मृद व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ३२.कार्यासन जल-९ (निवड नस्ती), मृद व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय मुंबई.

परिशिष्ट “अ”

अ.क्र.	बाब	घटक	निधी प्रमाण टक्के
अ) गाभा कामाचा (पाणलोट विकास व तत्सम कामे) आराखडा			
१	प्रशासकीय	प्रशासकीय रक्कम	१०
२		सनियंत्रण व मुल्यमापन	०२
३	पुर्वतयारी	सविस्तर प्रकल्प आराखडा तयार करणे	०१
४		प्रेरक प्रवेश उपक्रम	०२
५		क्षमता बांधणी व प्रशिक्षण	०३
६	कामाचा टप्पा	पाणलोट विकास कामे	४७
७		उत्पादन पध्दती	१५
८		नॅचरल रिसोर्स मॅनेजमेंट अँड गव्हर्नन्स	०२
९		मत्ता नसणाऱ्या व्यक्तीकरीता उपजिविका कार्यक्रम	१५
१०	समावेशन व बहिर्गमन टप्पा	समावेशन व बहिर्गमन	०३
अ)	गाभा कामे	एकूण	१००
ब) बिगरगाभा कामे आराखडा			
१) गाव विकासाची कामे (गाभा कामाच्या रकमेच्या २२.५० टक्के)			२२.५०
२) प्रशासकीय रक्कम (बिगरगाभा कामाच्या रकमेच्या १० टक्के)			२.५०
एकूण अ + ब			१२५.००

(देवेंद्र भामरे)

अवर सचिव महाराष्ट्र शासन